

Stručni članak
UDK 811.133.1-053.5:371.3

Primljen 16.1.2012.
Prihvaćen 11.9.2012.

ELEMENTI KULTURE U UDŽBENICIMA FRANCUSKOG JEZIKA ZA NIŽE RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE *UN, DEUX, TROIS...NOUS VOILÀ!*

*Rea Lujic**

OŠ Matije Gupca u Zagrebu

*Yvonne Vrhovac**

Filozofski fakultet u Zagrebu

U izgrađivanju tolerantnijeg i humanijeg društva ključnu ulogu ima odgojno-obrazovni sustav, a u njemu posebno mjesto zauzima rano učenje stranih jezika. Budući da jezik čini neodvojiv dio socio-kulturnog konteksta neke zemlje, učenici prilikom učenja stranog jezika neizbježno dolaze u doticaj s drugom kulturom. Upoznavanjem s drugom i kritički gledajući na svoju kulturu, oni odmalena nesvjesno razvijaju interkulturalnu kompetenciju koja pridonosi uspješnosti komunikacije s Drugim.

S obzirom na nedovoljnu zastupljenost francuskog jezika u hrvatskim medijima (filmovi i glazba), a budući da je udžbenik uz učitelja glavni medijator kulture vrlo su bitne odabrane kulturne reference i način na koji su one prezentirane.

* Rea Lujic, OŠ Matije Gupca u Zagrebu, rlujic@hotmail.com

* Yvonne Vrhovac, Filozofski fakultet u Zagrebu, yvonne.vrhovac@zg.t-com.hr

Budući da u Hrvatskoj još uvijek ne postoje radovi koji proučavaju zastupljenost i kvalitativnost kulturnih elementa u udžbenicima stranih jezika, ovim radom nismo željeli samo istražiti jesu li i koliko autorice pri pisanju udžbenika *Un, Deux, Trois... Nous Voilà!* posvetile pažnju kulturnim elementima te na koji način su obradile pristup kulturnim elementima, već i potaknuti na istraživanja ove dimenzije udžbenika drugih stranih jezika.

Ključne riječi: interkulturalnost, kultura, elementi kulture, udžbenik, francuski jezik, osnovna škola, Un, Deux, Trois... Nous Voilà!

1. OBRAZOVANJEM ZA RAZVOJ INTERKULTURALNE KOMPETENCIJE

Dok sva multikulturalna društva potresa snažna kriza, a glavni europski čelnici priznaju poraz politike multikulturalizma, (p)ostaje nam jasno da sve njegove članove i dalje treba obrazovati i odgajati da budu svjesni raznolikosti koje ih okružuju te da ih poštuju i uvažavaju.

Ključnu ulogu u izgrađivanju takvog društva ima obrazovni sustav, a jedan od njegovih ciljeva - naučiti kako biti posrednikom između vlastite i strane kulture, danas se čini važnijim nego ikad. Škole moraju pružiti takve programe i aktivnosti koje će omogućiti razmjenu etničkih osobitosti i pomoću kojih će etničke grupacije učiti od drugih i učiti drugog, a da sačuvaju, modificiraju i kreiraju svoje ponašanje. Iako bi program svakog školskog predmeta u jednom svom dijelu trebao obuhvaćati i interkulturalnu dimenziju, upravo se za to osobito pogodnim čine strani jezici. Učenje stranih jezika može pridonijeti dekonstrukciji stereotipa, time i razvijanju spomenute interkulturalne kompetencije. Učenje i poučavanje stranih jezika pruža izazov okretanja prema van, izlaženja iz okvira vlastite nacije te učenja novih vrijednosti, vjerovanja i ponašanja. Samim time se mogu osvijestiti neki aspekti vlastite kulture te razviti kritičko mišljenje.

Zajednički europski referentni okvir za jezike (u daljnjem tekstu ZEROJ) navodeći između ostalih i slijedeće političke ciljeve učenja modernih stranih jezika konkretno govori o značaju razvijanja interkulturalne kompetencije:

- pripremiti sve Europljane na izazove koji ih očekuju zbog povećane međunarodne mobilnosti,
- poticati na uzajamno razumijevanje i toleranciju, poštovanje identiteta i kulturne različitosti,
- održavati i razvijati bogatstvo i različitost europskog kulturnog života,
- odgovoriti zahtjevima mnogojezične i multikulturne Europe osposobljavajući Europljane da sve bolje međusobno komuniciraju prelazeći jezične i kulturne granice [...]

I u srži hrvatske nacionalne odgojno-obrazovne politike je odgoj i obrazovanje odgovorne, istinoljubive, tolerantne i solidarne osobe, osobe stvaralačkoga duha, s dubokim osjećajem za očuvanje nacionalne i kulturne baštine, te poštivanje vrijednosti drugih kultura i naroda. Smatra se da sve učenike valja poučiti i osposobiti za življenje i prema:

- zahtjevima promjenjivoga svijeta, što iziskuje (...) sposobnosti za ostvarivanje humanih međuljudskih odnosa,
- građanskom moralu, općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima koje izvire iz nacionalne i europske tradicije,
- načelima poštivanja različitosti i interkulturalnog razumijevanja.

Kada je konkretno riječ o nastavi stranih jezika traži se upoznavanje učenika s kulturom i civilizacijom zemalja jezika cilja u korelaciji s vlastitom zemljom ne bi li se kod učenika razvila svijest o mnogojezičnosti i višejezičnosti te međukulturalnim sličnostima i razlikama.

2. KULTURA – KLJUČ JEZIKA

[...] *Jezik je puno manje nepremostiva prepreka nego kultura prihvaćanja drugog.*
(Galison 1991)

Budući da se jezik ne razvija u vakuumu već čini neodvojiv dio sociokulturnog konteksta neke zemlje, za njegovo učenje nužno je i učenje kulture - ključa koji nerijetko otvara neke nama teško shvatljive jezične sfere. Uspješnost komunikacije se dakle mjeri, između ostalog, i u razmjeni kulturalnih informacija koje bi nam uskratile razumijevanje nekih koncepata. Za ilustraciju se možemo poslužiti jednim francuskim izrazom. Rečenica „Les carottes sont cuites.“, odnosno „Mrkva je skuhan.“ ni po čemu ne bi bila čudna da njeno drugo značenje nije „sve

je izgubljeno; nema nikakve nade“. Zamislimo samo na trenutak čudnu situaciju u kojoj bi se naš učenik mogao naći.

I dok nam se danas pitanja „možemo li podučavati jezik bez kulture i koje mjesto u učenju stranih jezika zauzimaju kulturni elementi?“ s pravom čine zastarjela, i dalje je otvorena debata oko pitanja što je kultura?, koji aspekti kulture bi trebali činiti dio programa poučavanja jezika? te kako te aspekte poučavati?

Vrlo vjerojatno postoji onoliko definicija kulture koliko i autora koji o njoj govore. Dok je Hall (1959) definira kao oblik komunikacije među članovima jednog društva, Abdallah-Pretceille i Porcher (1996) o njoj govore kao o načinu organiziranja jedne društvene realnosti. Najbliže se „učiteljskom“ poimanju kulture približio autor Nemetz Robinson (1988) za koga je kultura skup ponašanja (jezik, običaji, gastronomija...), proizvoda (književnost, folklor...) i ideja (vjerovanja, vrijednosti...).

Međutim, što odabrati pri izradi udžbenika za poučavanje stranih jezika? Visoku kulturu, tzv. kulturu s velikim *K* (Galisson, 1988) odnosno kulturu svakodnevice tj. onu s malim *k*? Dok je u dugo u prošlosti poučavanje kulture u sklopu programa stranih jezika bilo gotovo svedeno na literarne tekstove, danas smo svjesni činjenice da učenicima moramo ponuditi mnogo više ukoliko za glavni cilj postavimo razvijanje interkulturalne kompetencije.

Udžbenici francuskog jezika za niže razrede osnovne škole „Un, Deux, Trois...Nous Voilà!“ daju nam jedan od mogućih pravih odgovora na gore postavljena pitanja – kultura kao način života.

3. KOMPLEKSNOST UDŽBENIKA

Udžbenik nije samo rezultat jezične i kulturne politike jedne zemlje, međunarodnih znanstvenih istraživanja, te vlastitih autorovih stavova. Njegovoj složenosti zapravo najviše pridonose oni koji su s njim u svakodnevnom kontaktu – učitelji i učenici. Prvi izabiru baš jedan određeni udžbenik između ostalnog i zbog svojih osobnih preferenci i stavova, a drugi autonomno (?) stvaraju vlastite predodžbe i znanja.

Bez obzira na raznolikost sudionika, uloga udžbenika kada je riječ o kulturi uvijek je jedinstvena – on je medijator između materinskog jezika i domicilne kulture s jedne strane i stranog jezika i kulture Drugog te samim time instrument pripreme za susret i komunikaciju s Drugim.

Našim su učenicima susreti s francuskim jezikom svedeni gotovo jedino na učitelja i udžbenik, stoga su učiteljev stav prema frankofonoj kulturi i njegov odabir udžbenika često ključni za usvajanje frankofonih kulturnih elemenata.

Brojna istraživanja o povezanosti motivacije i uključenosti kulturnih elemenata u programe za učenje stranih jezika pokazuju da učiteljev pozitivan stav prema kulturi stranog jezika koji poučava može u znatnoj mjeri olakšati učenje, dok u suprotnom učenje jezika može biti ugroženo. Hendon (1980) tvrdi da uvođenje kulture u razred u kojem se uči strani jezik pojačava njihov interes za učenje tog jezika. Prema njemu, znatiželja učenika za način života drugih istovremeno povećava njihovu motivaciju za učenje jezika. Valdes (1990) smatra da osjećaj bliskosti i povezanosti s govornicima ciljnog jezika koja se postiže uvođenjem kulturnih elemenata može biti snažna motivacija. Istu vezu istražuje i Promodrou (1992). Rezultati njegovih istraživanja pokazuju da čak 83% učenika snažno motivira učenje o kulturi, a što se pozitivno reflektira na rezultate učenja.

Osim udžbenika i učitelj igra ulogu medijatora među dvjema kulturama. Pri tome bi mu udžbenik trebao pomagati, a ne tiranizirati. Konačno, ne postoje dva učitelja koji se određenim udžbenikom služe na isti način. Učitelji su ti koji daju smisao udžbeniku (Sandy 2002).

Pred učitelja stranog jezika postavljen je novi visoki zahtjev prilikom kreiranja nastavnog procesa – pomoću udžbenika svakom učeniku omogućiti razvitak svojih osobnih načina suočavanja s drugom kulturom, odnosno stvaranje svog osobnog stranog kulturnog identiteta. Upravo zbog toga što je vrlo važno da udžbenik olakša učiteljev posao zanimalo me koliko pažnju kulturi pridaje jedini hrvatski udžbenik namijenjen učenju francuskog jezika u nižim razredima osnovne škole.

4. CILJ I TEORIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Cilj je ovog istraživanja bio odrediti jesu li u udžbenicima *Un, Deux, Trois... Nous Voilà!* zastupljeni kulturni elementi, koliko, uz kakvu važnost te na koji način je obrađen pristup tim kulturnim elementima. Implicitni je cilj ovog istraživanja poticanje na nova istraživanja ove izuzetno zanimljive, važne i bogate dimenzije udžbenika drugih stranih jezika.

Metodološki okvir ovog istraživanja utemeljen je na kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi sadržaja prema Pingelovoj (1999) kategorizaciji za analizu udžbenika. Za kvalitativno-kvantitativnu analizu odlučili smo se jer smo smatrali da je za kvalitetnu analizu udžbenika potrebno pribjeći objema metodama. Tako je kvalitativna analiza poslužila kao alat za istraživanje načina na koji su reference u udžbenicima predstavljene, dok je kvantitativan pristup primijenjen za istraživanje učestalosti kulturnih referenci (broj referenci). Za bolji uvid u vrstu zastupljenih kulturnih referenci koristili smo se podjelom prema Adaskou, Britten i Fahsi (1990).

5. UDŽBENICI UN, DEUX, TROIS... NOUS VOILÀ!

Udžbenici Un, Deux, Trois... Nous Voilà! s ostalim popratnim materijalima izdani su u razdoblju od 2005. do 2008. godine, a Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta odobrilo ih je i uvrstilo u katalog udžbenika i drugih nastavnih sredstava za osnovnu školu (Tablica 1). Danas se njima služe učitelji francuskog jezika osnovnih škola kao i učitelji Francuske Alijanse. Udžbenici su namijenjeni ranom učenju francuskog jezika, odnosno učenicima prva četiri razreda osnovne škole. Udžbenički komplet čini udžbenik, radna bilježnica, priručnik za učitelja, nosač zvuka i tematski plakati.

Tablica 1.: Osnovni podaci o udžbenicima

Naziv udžbenika	Autori	Godina izdanja
Un, Deux, Trois... Nous Voilà! 1	Yvonne Vrhovac, Željka Horvat-Vukelja, Andrea-Beata Jelić, Mirella Topličanec	2005.
Un, Deux, Trois... Nous Voilà! 2	Yvonne Vrhovac, Andrea-Beata Jelić, Mirella Topličanec	2006.
Un, Deux, Trois... Nous Voilà! 3	Yvonne Vrhovac, Andrea-Beata Jelić, Mirella Topličanec	2007.
Un, Deux, Trois... Nous Voilà! 4	Yvonne Vrhovac, Andrea-Beata Jelić, Mirella Topličanec	2008.

5.1 Organizacija udžbenika

Udžbenici su organizirani u devet glavnih cjelina uz dodatke na kraju udžbenika. Svaka cjelina podijeljena je na četiri dijela: A, B, C i D.

U A dijelu učenici se uvode u slikovno prikazan kontekst priče popraćen zvukom ili tekstom i ilustriranim prikladnim vokabularom. Dio B je sastavljen u obliku stripa, pritom slika ilustrira tekst, a svaku sliku prati i zvučni signal. Pjesmice i brojalice nalaze se u C dijelu dok je D dio udžbenika za prvi i drugi razred rezerviran za zabavne sadržaje poput igrice, a za treći i četvrti za autentične materijale. Posebno se u udžbeniku za četvrti razred inzistiralo na raznovrsnosti i autentičnosti materijala koji predstavljaju veliko bogatstvo francuskih kulturnih referenci (preko 60). Na trima su mjestima u udžbeniku uključene vježbe usvojenosti gradiva u obliku francuske društvene igre *Jeu de l'oeie* u oblicima francuskih simbola (*le coq français, la tarte aux fruits, la Tour Eiffel*). Na kraju udžbenika priloženi su tekstovi lekcija i popis riječi po cjelinama. Gotovo identična organizacija udžbenika učiteljima uveliko olakšava snalaženje i rad.

5.2 Organizacija radne bilježnice

Radne bilježnice izrađene u crno-bijeloj tehnici sadržajno prate cjeline u udžbenicima. Pri izradi vježbi autorice su se držale principa primjerenosti (dječje teme i crteži), zanimljivosti (križaljke, zagonetke, tajni kodovi) i raznolikosti (bojanje, povezivanje, slaganje, dopunjavanje). Nakon svake treće cjeline u rubrici *Tu sais faire cela* učenici na zabavan način (rebusi, brzalice) ponavljaju gradivo i sami se vrednuju čime se pripremaju za uprabu portfolia. Na kraju radne bilježnice nalaze se primjeri zadataka *Évaluation 1* i *Évaluation 2* koje učitelj može koristiti nakon uvježbavanja za provjeru usvojenosti gradiva. Bogatstvo vježbi (prosječno 8 po lekciji), a u kojima su kulturni elementi najčešće implicitno umetnuti, učitelju omogućuje vježbu na satu ali i dovoljno materijala za domaće zadaće.

5.3 Pomoć učitelju

Iako neupitno vrlo bitan dio kompleta čini i priručnik za nastavnike koji sadrži tekstove lekcija, pjesmica i brojalica te vrlo detaljne upute i prijedloge za njihovu obradu koje su od izuzetne pomoći mladim učiteljima, on je samo dio u bogatstvu materijala koji svojim pristupom otkriva jednu od glavnih karakteristika udžbenika – fleksibilnost. Ona učitelju omogućuje autonomno biranje materijala s obzirom na fond sati te njegove odnosno interese učenika.

Primjer: U okviru cjeline „Što kupujemo?“ u udžbeniku *Un, Deux, Trois... Nous Voilà!* 4 čija je tema odlazak u kupovinu, učiteljima se u kroz uvijek slikovno poticajni D dio lekcije (Otkrijmo zajedno) za aktivnosti predlaže uspoređivanje hrvatskih odnosno francuskih autentičnih predmeta vezanih za supermarkete i hranu, organiziranje mini dijaloga između kupaca i blagajnika, a ako vrijeme dopušta i obrada jednostavnog recepta za *Truffes au chocolat*.

5.4 Kulturni elementi utemeljeni na planu i programu za francuski jezik

Proučavajući i poučavajući kulturne i civilizacijske elemente u udžbenicima zaključujemo da su autorice udžbenike sastavile na temelju plana i programa za francuski jezik. U tablici 2 prikazana je usporedba očekivanih odgojno-obrazovna postignuća na području kulture i civilizacije predviđenih planom i programom za francuski jezik s odgovarajućim elementima u našim udžbenicima. Uočljivo je da sadržaj udžbenika *Udžbenik Un, Deux, Trois... Nous Voilà!* u potpunosti slijedi program sadržaja predviđenih za prva četiri razreda osnovne škole, ali je njihov program donekle bogatiji, čime i vredniji i učitelju i učenicima. Najočitiiji primjer bogatstva su tradicionalne pjesmice kojima udžbenici obiluju te posebno za njihovu razinu poznavanja jezika prerađene francuske priče i bajke iz pera C. Perraulta.

Tablica 2.: Usporedba udžbenika i nastavnog plana i programa za francuski jezik

Razred	Plan i program	Udžbenik
1.	-imena i prezimena, -pozdravljanje i uljudno ophođenje, -čestitanje blagdana i rođendana, -blagdanski običaji, -hrana, -školsko okruženje.	-osobna imena (Alain, Martine) i prezimena (Maçon) -pozdravi, predstavljanje i zahvaljivanje, -čestitanje, -pismo Djedu Božićnjaku, -hrana i piće (le goûter, le croissant), -brojalice (<i>Am stram gram</i>), -tradicionalne pjesmice (<i>Frère Jacques</i>), -igre (Jeu de l'oie) -bajke (<i>Blanche-Neige et les sept nains, Le Petit Chaperon Rouge</i>).
2.	-imena vršnjaka, -tipična prezimena,	-imenovanje prijatelja i članova obitelji (Emma, Luc; Les Maçon),

	-način stanovanja, -nazivi hrane, -bajke/priče.	-imenovanje dijelova kuće i opis mjesta u kojem živimo (adresa), -školsko okruženje (slobodna srijeda) -blagdanski običaji -tradicionalne pjesmice (<i>La pêche aux moules</i>) -igre (jeu de l'oie) -klasični autori (C.Saint-Saëns) -bajke (<i>Le Petit Poucet, Cendrillon</i>).
3.	-imena vršnjaka, -tipična prezimena, -neka jela, -navike pri odijevanju, -prometna sredstva, -športske igre i aktivnosti, -obradba neke bajke/priče.	-imena vršnjaka (Zazi, Robin...), -blagdanski simboli i običaji, -jela (la galette, la foie gras, la dinde aux marrons...), -odijevanje, -metro, TGV, bicikl, Airbus, -tradicionalne pjesmice (<i>Prom' nons-nous dans le bois</i>), -igre (je de l'oie, bingo, tic-tac...), -La Belle au bois dormant, Le Chat Botté.
4.	-naziv zemlje/glavni grad/neke rijeke/planine, -nazivi ulica/trgova/najznačajnijih spomenika, -raspored dnevnih/tjednih aktivnosti, -slobodno vrijeme/praznici, -vođenje telefonskog dijaloga, -simboli Francuske i Hrvatske, -neki likovi iz dječjih priča i njihov opis.	-frankofone zemlje i glavni gradovi, -Europski dan jezika -imenovanje francuskih i hrvatskih simbola (ulice, trgovi, spomenici), -opis aktivnosti u školi i izvan nje (centre culturel), -vođenje telefonskog razgovora, -snalaženje u Parizu, -blagdanski običaji -klasični autori (R.Desnos, E.Rostand) -tradicionalne pjesmice (<i>Il court le furet</i>) -obrada priče.

5.5 Pedagoški principi u udžbenicima

Ova je analiza udžbenika također pokazala da su se autorice vodile pedagoškim načelima, odnosno da je osnova za uvođenje kulturnih elemenata dob, stupanj kognitivnog razvoja, interes učenika te načelo postupnosti (od lakšeg prema težem, od poznatog prema nepoznatom).

Udžbenik za prvi razred gotovo se temelji na rimi i vrlo jednostavnim brojalicama (npr. *Am, Stram, Gram, Une poule sur un mur*),

dok se do udžbenika za četvrti razred broj sve kompleksnijih pjesmica postupno povećava (njih čak 32, npr. *La Marmotte, Chanson de la Seine*).

Sa svima već poznatim francuskim kulturnim elementima poput francuskog kroasana ili Eiffelovog tornja odnosno pjesmice Bratec Martin u francuskoj izvedbi učenici će se susresti odmah u udžbeniku za prvi razred. U onom za drugi s francuskom slobodnom srijedom, odnosom Hrvatske i Francuske na karti Europe te posebnostima francuskih adresa dok će se u udžbeniku za treći i četvrti razred konkretno upoznati s frankofonijom, konkretnim francuskim blagdanskim običajima, Europskim danom jezika, pjesnicima poput Arthura Rimbauda i Roberta Desnosa te francuskim znamenitostima.

5.6 Suvremena kultura svakodnevice

S obzirom na dob učenika i njihove interese, suvremeni elementi kulture i civilizacije vješto su umetnuti u sve lekcije koje slijede logičku nit. U udžbeniku za prvi razred to je onaj njima najbliži svijet - upoznavanje novih prijatelja, odlazak u školu, igre i proslave rođendana. Dakle ono što predstavlja najbitniji dio osobnog života naših učenika. U onom za drugi naglasak je na njihovom slobodnom vremenu koje provode s obitelji i prijateljima – praznici, izleti i zabava. Autorice su se u trećem udžbeniku opredijelile za „privatni život“ učenika – njihovo zdravlje, higijenu, odijevanje, prehrambene navike. Budući da učenici četvrtih razreda već otvaraju oči širom prema svijetu, i radnja udžbenika za taj razred upravo se tako razvija – pogled na francuski jezik izvan Francuske, pogled na Francusku kroz odlazak u knjižnicu, pogled na svijet kroz prizmu ekološke svijesti, putovanja. Na taj način učenici kulturu ne doživljavaju kao nešto odvojeno od jezika, a ponekad je čak ni ne zapažaju, nego je usvajaju prirodno kao i materinsku. Jedini njeni izdvojeni elementi su francuske i druge klasične bajke i priče (Crvenkapica, Palčić) koje se nalaze na kraju udžbenika.

5.7 Kontekstualizirana kultura

Poprilično je intrigantna ideja da bi jedna izmišljena skupina prijatelja trebala simbolizirati naciju od 60 milijuna stanovnika i pritom djelovati uvjerljivo. Međutim, kada je riječ o ranom učenju jezika ova opcija čini se idealnom budući da se učenici vrlo lako identificiraju s Alainom, Martine, Zazijem i ostatkom veselih prijatelja budući da se oni

kroz udžbeničku priču vrlo često susreću s istim situacijama kao i naši osnovnoškolci (novi prijatelji, odlazak na more, upis u knjižnicu...). Ukoliko se neke situacije čine čudnima iz perspektive naših učenika („Francuzi stvarno srijedom ne idu u školu!?”) priručnik za učitelja nas podsjeća da pribjegnemo komparativnom pristupu.

5.8 Usporedivost kultura

Udžbenici *Un, Deux, Trois... Nous Voilà!* kultureme uvode komparativnim pristupom odnosno pronalaženjem sličnosti i razlika između hrvatske kulture i kultura francuskog govornog područja kroz svakodnevicu jedne *prosječne* grupice francuskih odnosno hrvatskih osnovnoškolaca (*Alain, Martine, Ivan*). Uzevši stereotipe (Francuzi uvijek doručkuju kroasan) te sličnosti i razlike (svi trebamo brinuti o našem okolišu; igramo neke iste igre/Majčin dan u Hrvatskoj se slavi drugu nedjelju u svibnju, a u Francuskoj četvrtu; dok se Hrvati za užinu odlučuju za sendvič i neko voće, Francuzi uživaju *pain au chocolat*) kao početnu točku udžbenika, na učitelju ostaje da ih kroz različite aktivnosti predložene u priručniku za učitelja i radnoj bilježnici razradi i dekonstruira. U tablici 3 pokušali smo redosljedno po udžbenicima, cjelinama i temama prikazati komparativni pristup korišten u razradi kulturnih elemenata. Zamjetno je da se komparativni pristup njeguje od prvog razreda ali ipak u nešto većem obimu u trećem i četvrtom. Ipak, potrebno je napomenuti da se u udžbeniku nigdje eksplicitno ne spominje odgovarajuća kulturna referenca u materinskoj kulturi već da je učitelj treba pronaći.

Tablica 3.: *Komparativni pristup u udžbenicima Un, Deux, Trois...Nous Voilà!*

	Cjelina	Tema	Domaći kulturemi	Strani kulturemi
1,2,3 Nous Voilà 1	Bonjour, le français	Francuski kulturni stereotipi	Bonbon, avion.../hrvatska zastava	Bonbon, avion.../kroasan, francuski kruh, zastava, Eiffel, Airbus
	Toto et Mimi	Pozdravi	/	Francuska osobna imena/le jeu de gourou
	Alain et Martine	Upoznava nje	<i>Eci-peci-pec</i> /igra slijepog miša	<i>Am stram gram</i> /igra Colin maillard/ <i>Fais Dodo Colas mon p'tit frère</i>
	Ma famille	Obitelj	<i>Bratec Martin</i>	<i>Frère Jacques</i>

	À l'école	Predstavlja nje prijatelja	Igre skrivača, školice...	Francuska osobna imena/igre cache-cache, à la marelle
	Dans la classe	U školi	???	Francuska osobna imena/À la queue leu leu/igra Jacques a dit
	Mes jouets	Slobodno vrijeme	/	<i>Au clair de la lune</i>
	Bon appétit	Hrana	Hrvatska užina	Francuska užina/ <i>Pomme de reinette, Pomme poire abricot</i>
	Il fait beau	Izlet	/	<i>Meunier tu dors</i>
	Joyeux anniversaire	Rodendan	<i>Sretan rodendan</i>	Joyeux anniversaire! / <i>Joyeux anniversaire /Asterix i Obelix/le pain au chocolat,le pain d'épices</i>
	Lettre au Père Noël	Božić i Nova Godina	<i>Zvončići</i>	Joyeux Noël et Bonne Année!/šampanjac/ <i>Vive le vent</i>
	Joyeuses Paques	Uskrs	Bojanje uskršnjih jaja	Joyeuses Paques!/uskršnji zec/ <i>Une poule sur un mur</i>
	Le carnaval	Karneval	krafne	palачinke
	La fête des mères	Majčin dan	Volim/ne volim	Je t'aime..un peu..beaucoup..à la folie/ <i>Je t'apporte maman</i>
	Blanche-Neige et les sept nains	Snjeguljica i sedam patuljaka	/	Frères Grimm
	Le Petit Chaperon Rouge	Crvenkapi ca	/	Charles Perrault
1,2,3 Nous Voilà 2	Bonjour le français	Ponavljanje	Hrvatska zastava	Francuska zastava/obojeni dječak/ <i>Sur le pont d'Avignon</i>
	Au bord de la mer	Na plaži	Dalmacija-Istra/dogodovštine s francuskim turistima na Jadranu	<i>Les petits poissons/Azurna obala</i>
	Dans le port	U luci	Split-Rijeka	Marseille/ <i>La pêche aux moules</i>
	On fait une promenade	Posjet gradu	Strina-ujna/Dubrovnik, Split, Pula, Osijek.../Jutarnji list-Večernji list/Zagrebačka katedrala/Klovićevi dvori-Tehnički muzej	Teta iz Tunisa/Pariz, Nice, Bordeaux, Lyon/snalaženje po gradu/Francuski strip/Le Monde-Le Figaro/Notre Dame de Paris/Le Louvre-Le Musée d'Orsay/ <i>Quelle heure est-il?</i>
	À l'école	Povratak u školi	Hrvatska abeceda	Srijeda bez nastave /francuska abeceda/J.Prévert
	La maison où j'habite	Stanovanje	Ilica	Champs-Élysées/pisanje francuske adrese

	Dans l'appartement de Martine	Proslava rođendana	Igra skrivača	Izrazi u pozivnici/ <i>Une pomme, deux pommes/Jouer à cache-cache</i>
	Le cirque est là	Divlje životinje	/	<i>L'éléphant se douche/Y avait des gros crocodiles</i>
	À la campagne	Domaće životinje	/	<i>C.Saint-Saëns/Quand trois poules vont aux champs/Savez-vous planter les choux</i>
	La maison magique	Vremenske prilike	Pisanje datuma s točkom	Pisanje datuma bez točke
	Joyeux Noël	Božić	Proslava Sv.Nikole u Hrvatskoj	Sv.Nikola se ne slavi u Francuskoj/ <i>Joyeux Noël et Bonne Année!/Mon beau sapin</i>
	Joyeuses Paques	Uskrs	Simbol jaja	Simbol zvona/ <i>Joyeuses Paques ! Joyeuses Paques</i>
	La fête des mères	Majčin dan	Proslava u drugu nedjelju u svibnju	Proslava u četvrtu nedjelju u svibnju/ <i>J'ai des mains pour te toucher</i>
	Le carnaval	Karneval	krafne	<i>Palačinke/Pierrot, Colombine/La vie est un bal masqué</i>
	Le Petit Poucet	Palčić	/	C.Perrault
	Cendrillon	Pepeljuga	/	C.Perrault
1,2,3 Nous voilà 3	Bonjour le français	Ponavljanje	/	Frankofone zemlje u Europi i sjevernoj Americi/ <i>le jeu du gourou</i>
	La rentrée	Vrijeme	Blagdani i svečanosti u Hrvatskoj (Karneval, Praznik rada, Dan državnosti...)	Blagdani i svečanosti u Francuskoj (Épiphanie, poisson d'avril, 14 juillet...)/ <i>pozivnica za rođendan/C'est la rentrée</i>
	Ma journée	Dnevne aktivnosti	Pokvareni telefon	<i>Lundi, c'est mon papa/Jeu tic-tac/Le téléphone arabe</i>
	Zazi est malade	Moje zdravlje	/	<i>Je suis allé chez le docteur</i>
	Dans la salle de bains	Osobna higijena	Zagrebački melem	<i>Vichy.../Le gant de toilette/Je vais faire ma toilette</i>
	La fête, c'est chouette	Hrana i piće	Paški sir	Tipičan francuski jelovnik u tri slijeda/ <i>francuski sirevi/Garde ta cuillère</i>
	On s'habille	Odijevanje	/	<i>Lacoste.../La fête foraine/le manège/Prom'nous-nous dans les bois</i>
	Le temps libre	Slobodno vrijeme	Luka Modrić/Igra vješala, tombola	Zinédine Zidane/ <i>centre de loisirs/le pendu, bingo/L'escargot</i>

	On va en excursion	Prijevoz	/	Snalaženje u gradu/ <i>Jamais ne courez</i>
	Enfin les vacances	Ljetni praznici	/	La colonie des vacances/pisanje razglednica/ <i>En sortant de l'école</i> (J.Prévert)
	Noël	Božić	Jela i pića za Božić (purica s mlincima, orahnjača...)	Joyeux Noël et Bonne Année!/pisanje čestitki/jela i pića za Božić (les huitres, la foie gras...)/ <i>Petit garçon</i> /recept la bûche de Noël
	Paques	Uskrs	Tuckanje s jajima	Joyeux Paques!/Bataille d'oeufs/ <i>On va chercher les oeufs</i>
	La fête des mères	Majčin dan	/	<i>Maman</i>
	Le carnaval	Karneval	Krafne	Likovi Arlequin i Polichinelle/ <i>Arlequin dans sa boutique</i> /duhoviti recept/palaćinke
	La Belle au bois dormant	Pepeljuga	/	C.Perrault
	Le Chat botté	Mačak u čizmama	/	C.Perrault
1,2,3 Nous voilà 4	Bonjour le français	Ponavljanje	/	frankofonija
	Finies les vacances	Susret s knjigama	Knjižara-knjižnica/kućni red/hrvatski školski sustav	salle de documentation/francuski školski sustav/frankofoni strip-Astérix, Babar, Tintin/ <i>Chouette, c'est la rentrée</i>
	Les classes commencent	Ponovno u razredu	Odvojeni predmeti povijest i geografija/Pravila u razredu/Hrvatska članica Vijeća Europe/regije u Hrvatskoj/igra država-grad-selo	Histoire-géo/Europski dan jezika/suveniri/ <i>En passant par la Lorraine</i> /regije Alsace i Lorraine/Jeu de baccalauréat/
	Au centre culturel	Slobodno vrijeme	centri za slobodne aktivnosti, pozdravi u formalnim i neformalnim pismima	Centre culturel/pozdravi u formalnim i neformalnim pismima/francuska srijeda/ <i>Je t'aime bien</i> (V.Heuzé)
	Le facteur	U gradu	poštanski broj u Hrvatskoj /kvartovi	poštanski broj u Francuskoj/arrondissements/francuski jezik službeni jezik pošte/ <i>Notre facteur</i>

Le téléphone sonne	Razgovara nje telefonom	Pozivni brojevi za Hrvatsku/ brojevi telefona u nuždi	sricanje imena/izrazi u telefonskoj komunikaciji/čitanje telefonskog broja/pozivni brojevi za Francusku/ brojevi telefona u nuždi/ <i>Voyelles</i> (A.Rimbaud)
Qu'est-ce qu'on achète?	Odlazak u kupnju	Izražavanje istog u hrvatskom/štrukli	Izrazi s voćem i povrćem/quiche lorraine/truffles au chocolat/ <i>Le poireau-Oh!les gourmands</i>
On protège notre environnement	Zaštita okoliša	Nacionalni parkovi u Hrvatskoj/otoci za recikliranje	Nacionalni parkovi u Francuskoj/kontejneri za reciklažu/ <i>La marmotte,Il court le furet</i>
Une journée à Paris	Posjet Parizu	Sava/Mimara,Zrinjevac .../plan Zagreba	La Seine/rive gauche-rive droite/le Sacré-Coeur,les Invalides.../le bateau-mouche/plan Pariza/J.Prevert-Max Jacob-Maurice Carême/la carte Orange
Une kermesse	Školski sajam	/	Školski sajam, J.Dassin,C.Saint-Saëns,G.Bizet/cancan
Joyeux Noël	Božić	Purica s mlincima, orahnjača, makovnjača	Joyeux Noël et Bonne Année!/la bûche de Noël/la galette des rois/les santons/ <i>Sous les boules du sapin</i>
Joyeuses Paques	Uskrs	pisanice	Čokoladna jaja, zec i zvona/Joyeuses Paques! <i>La sauterelle</i> (R.Desnos), <i>La coccinelle</i> (E.Rostand)
La fête des mères	Majčin dan	Datum majčinog dana u Hrvatskoj	Datum majčinog dana u Francuskoj/ <i>Maman M</i>
Le carnaval	Karneval	Zvončari	Mardi Gras/Polichinelle,Arlequin,Colombine/Carnaval de Nice/Bataille de Fleurs/ <i>Carnaval</i>
La grand-mère fête son anniversaire	Proslava rođendana	/	Le Petit Chaperon Rouge,Blanche-Neige,Chat Botté,le loup

5.9 Kulturno bogatstvo autentičnih dokumenata

Iako je uvriježeno mišljenje među učiteljima da se autentični dokumenti, zapravo neprerađeni predstavnici određene kulture, u razred mogu uvoditi samo kada je riječ o učenju stranih jezika na višim

razinama, autorice su ovim udžbenicima uspjele uništiti takve predodžbe. Ako takve dokumente definiramo kao sve one koje bi učenik u istom ili sličnom obliku mogao susresti u različitim svakodnevnim situacijama tijekom boravka u nekoj frankofonoj zemlji jasno nam je ne samo da ovi udžbenici njima obiluju već i da su maksimalno uključeni gdje god nam to dozvoljava dob učenika budući da se kroz njih najbolje razumijeva raznolikost i dinamičnost jedne kulture

Osim autentičnih ilustracija i fotografija koje pridonose poticajnom vizualnom identitetu (u udžbeniku za četvrti razred pronalazimo ih preko pedeset), riječ je o brojalicama (*Am, Stram, Gram*), pjesmicama (*Au clair de la lune, Meunier tu dors*), igrama (*Jeu de l'oie, Jeu de Bac*) i pričama (*Cendrillon, Blanche-Neige et sept Nains*) u obliku slikopriče s kojima se susreću svi mali Francuzi. Svi literarni tekstovi čine dio konteksta priče, a pretekst su za drugu aktivnost.

Primjer: Lirska pjesma „*Page d'écriture*“ Jacquesa Preverta upotrijebljena je u kontekstu ponavljanja brojeva, a „*Le Cygne*“ Camilla Saint-Saënsa kao pretekst učenja francuskog izraza „*jouer de + muzički instrument*“.

5.10 Dimenzije kulture u udžbenicima

Istraživajući kulturne i civilizacijske elemente u udžbenicima stranih jezika autori Adaskou et al. (1990) kao 4 glavne kulturne dimenzije navode estetsku, sociološku, semantičku i pragmatičku odnosno sociolingvističku. Tablice broj 4.1, 4.2, 4.3 i 4.4 prikazuju linearno povećanje broj kulturalnih referenci u udžbenicima 1,2,3 *Nous Voilà!*. Iz tablica vidimo da su u ovim udžbenicima najzastupljenije estetska i sociološka dimenzija. Njihova zastupljenost lako je objašnjiva budući da je riječ o udžbenicima za niže razrede osnovnih škola te vrlo važan prostor zauzimaju pjesmice, brojalice i priče (estetska dimenzija), odnosno kulturni stereotipi poput kroasana i frankofonog stripa (sociološka dimenzija). Također je jasno vidljivo i postupno povećanje pragmatičkih kulturnih elemenata (pozivni broj za Francusku, sricanje) budući da skupa s učenjem jezika raste i potreba za njima. Dok je u prvom razredu dovoljno znati usmeno čestitati neki blagdan, u četvrtom bismo trebali biti spremni za sve izazove telefonskog razgovora. Budući da je semantička dimenzija u našim udžbenicima vrlo malo prisutna

budući da njeno razumijevanje zahtijeva nešto bolje poznavanje stranog jezika, ona nije bila predmetom ovog istraživanja.

Tablica 4.1.: *Un, Deux, Trois...Nous Voilà! 1*

	Kulturna dimenzija	Broj lekcija	Postotak %
1.	Estetska	13	81
2.	Sociološka	11	69
3.	Pragmatička	5	31
4.	Semantička	2	13

Tablica 4.2.: *Un, Deux, Trois...Nous Voilà! 2*

	Kulturna dimenzija	Broj lekcija	Postotak
1.	Estetska	13	81
2.	Sociološka	10	63
3.	Pragmatička	6	38
4.	Semantička	5	31

Tablica 4.3.: *Un, Deux, Trois...Nous Voilà! 3*

	Kulturna dimenzija	Broj lekcija	Postotak
1.	Estetska	15	94
2.	Sociološka	11	69
3.	Pragmatička	7	44
4.	Semantička	7	44

Tablica 4.4.: *Un, Deux, Trois...Nous Voilà! 4*

	Kulturna dimenzija	Broj lekcija	Postotak
1.	Estetska	14	93
2.	Sociološka	13	87
3.	Pragmatička	7	47
4.	Semantička	7	47

6. ZAKLJUČAK

Iako zapadna društva već četiri desetljeća njeguju multikulturalnu politiku prihvaćanja i poštivanja drugog i njegove kulture čini se da toj kompleksnoj ideji obrazovanje danas može doprinijeti više nego ikada. Pritom vrlo važnu ulogu ima učenje stranih jezika budući da je ono

među rijetkim školskim predmetima u kojem se direktno poučava strana kultura. Važnost učenja stranih jezika u izgradnji kvalitetnijeg multikulturalnog društva nedavno je potvrđena izdavanjem Zajedničkog referentnog okvira za jezike. Na temelju tog dokumenta Vijeća Europe koji daje konkretne smjernice pri izradi programa za učenje stranih jezika, hrvatskog plana i programa za učenje francuskog jezika i aktualnostima na području metodike stranih jezika nastali su udžbenici 1, 2, 3... *Nous Voilà!*. Proučavajući ih i poučavajući (s) njima uvidjeli smo njihovu važnost i njihove dvije glavne uloge – društvenu i obrazovnu. Društvena se ogleda u važnosti koju pridaju uvođenju kulturnih elemenata. Međutim, po prvi put konačno njihov cilj nije usvajanje enciklopedijskog znanja već odgoj tolerantnog učenika koji se kritički postavlja prema kulturnoj datosti. U izboru kulturnih elemenata i u postupcima predviđenim za njihovo poučavanje ogleda se obrazovna važnost ovih udžbenika. Njihov izbor prilagođen dobi i interesu učenika ujedno je i vrlo bogat i šarolik, a maksimalno se približava kulturnim elementima koje nesvjesno usvajaju njihovi frankofoni vršnjaci u prirodnom okružju. Drugačije gledajući na sva tri subjekta nastavnog procesa – udžbenik i učitelja kao medijatore znanja, odnosno učenika – autonomnog stvaraoca svojeg drugog kulturnog identiteta, ovi udžbenici definitivno otvaraju vrata novoj vrsti udžbenika za učenje stranih jezika.

LITERATURA

- Abdallah-Pretceille, M., i Porcher, L. (1996): *Education et communication interculturelle*. Paris: PUF.
- Abdallah, N., i Kumari D/O Chandran, S. (2009): *Cultural Elements in Malaysian English Language Textbook*. Bandar Baru Nilai: Kolej Universiti Islam Malaysia.
- Adaskou, K., Britten, D. i Fahsi, B. (1990): *Design Decisions on the Cultural Content of a Secondary English Course for Morocco*. *ELT Journal* 44. London: Macmillan.
- Bataineih, A. (2009): *An Evaluation of the Authentic Socio Cultural Elements in the Prescribed English Language Textbooks of the Secondary Schools in Jordan*. Jordan: An-Najah Univ. J. Res (Humanities). Vol. 23(1).
- Byram, M., (2005): *Uvod*, U: Benjak, M., Požgaj Hadži, V., *Bez predrasuda i stereotipa - Interkulturalna komunikacijska kompetencija u društvenom i političkom kontekst*. Rijeka: Izdavački centar.

- Galisson, R., (1988): *Culture et lexiculture partagées: les mots comme faits d'observation des faits culturels. Études de linguistique appliquée, n° 69.* Paris: Société Nouvelle Didier Érudition.
- Galisson, R. (1991): *De la langue à la culture par les mots.* Paris: Cle International.
- Hall, E.T., (1959): *The Silent Language.* New York: Doubleday.
- Hendon, U., (1980): *Introducing culture into High School foreign Language Class.* *Foreign Language Annals*, 13.
- Herrera, A., Mandić P. (1989): *Obrazovanje za XXI. Stoljeće.* Beograd:Svjetlost, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Pingel, F., (1999): *UNESCO Guidebook on Textbook Research and Textbook Revision.* Hannover: Verlag Hahnsche Buchhandlung.
- Promodrou, C., (1992): *What culture? Which culture? Cross cultural factors in language learning.* *ELT journal*, 46. London: Macmillan
- Robinson-Nemetz, G.L., (1988): *Crosscultural Understanding.* New York: Pergamon Press.
- Valdes, J. (1990): *The inevitability of teaching and learning culture in a foreign language course.* *ELT Documents* 132. London: Macmillan.
- Zajednički europski referentni okvir za jezike. *Vijeće Europe.* (2001): Zagreb: Školska knjiga.
- Nastavni plan i program za osnovne škole. (2006): Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Vrhovac, Y., Topličanec, M. i Horvat-Vukelja Ž. (2005/2006/2007/2008/): *Un, Deux, Trois...Nous Voilà! 1/2/3/4 udžbenik.* Zagreb: Školska knjiga.
- Vrhovac, Y., Topličanec, M. i Horvat-Vukelja Ž. (2005/2006/2007/2008): *Un, Deux, Trois...Nous Voilà! 1/2/3/4 priručnik za učitelja.* Zagreb: Školska knjiga.
- Sandy, C. (2002): „How can I make the best use of my textbook?“. http://www.eltnews.com/features/thinktank/OI3_cs.shtrnJ (datum pristupa: 11.08.2011)

CULTURAL ELEMENTS IN FRENCH LANGUAGE TEXTBOOKS *UN, DEUX, TROIS...NOUS VOILÀ!* FOR LOWER ELEMENTARY SCHOOL GRADES

While educational system has a crucial role in building a more tolerant and human society, a special place in that process is occupied by early foreign language learning. Since language makes an inseparable part of the socio-cultural context of a country, learners learning a foreign language inevitably make contact with other cultures. By getting to know a new culture and critically looking at their own culture, learners unconsciously develop intercultural competence from an early age which makes the communication with others more successful.

Since the French language is underrepresented in the Croatian media (movies and music) and since the teacher, along with the textbook, is the key mediator of culture, selected cultural references and the way they are presented seem very important. This paper examines the approach to the cultural elements in textbooks *Un, Deux, Trois...Nous Voilà!* intended for French students in the lower grades of elementary school.

Key words: intercultural, culture, cultural elements, textbook, French language, elementary school, Un, Deux, Trois... Nous Voilà!